

YTTRANDE

2020-11-12

Dnr S2020/05758/SOF

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar - Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)

Inledning

Unizon tackar för möjligheten att få yttra sig över departementspromemorian *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång*. Unizon är ett riksförbund som samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer samt andra stödorganisationer. Tillsammans arbetar vi inom Unizon för ett jämställt samhälle fritt från våld. Förbundet bildades 1996 för att bland annat stärka barnperspektivet för barn som vistades med sina mammor på kvinnojourerna. Förbundet anser att det inte räcker med endast stöd och skydd till mamman eftersom barnet är i stort behov av egna insatser. Unizon ser och behandlar varje barn som en egen individ med egna upplevelser av våldet – och egna behov, önskemål och rättigheter. Genom att erbjuda stöd och skydd, samt arbeta förebyggande och med påverkan kämpar jourerna varje dag, året runt, för barns rättigheter och en uppväxt utan våld. Allt utifrån en kunskap om våld, genus och makt.

Unizon är en röst för de våldsutsatta barn som våra medlemsjourer möter. Att som barn tvingas uppleva våld inom familjen är att utsättas för psykisk barnmisshandel. För ett barn är det en oerhört skrämmande upplevelse att en förälder blir misshandlad, hotad eller kränkt. Oftast är det pappa eller styvpappa som utsätter mamma för våld. Varje år bor det fler barn än kvinnor på Unizons kvinnojourer. En sammanställning över de senaste tio åren (2010-2019) visar att drygt 13 100 barn tillsammans med sina mammor har bott på någon av Unizons kvinnojourer. Barn som har blivit tvungna att fly sina hem på grund av att pappa/styvpappa utsätter deras mamma för våld. Ungefär hälften av de barn som kommer till jourerna har också själva blivit utsatta för våld. Unizon har sedan bildandet 1996 hävdats barnens skyddsvärde och kämpat för att deras rättigheter stärks.

Utifrån vårt uppdrag vill Unizon lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Förslagen i utredningen utgör ett vägsål för arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn och blir därmed avgörande för Unizons medlemsjourers verksamhet och kvinnojourers rörelsens framtid.

Unizon anser att förslaget att ge socialnämnden befogenhet att omedelbart i en akut situation kunna placera ett barn i skyddat boende tillsammans med endast en av två vårdnadshavares samtycke, är ett stort steg mot förbättring. Men det är Unizons ståndpunkt att umgängesfrågan och processen kring prövning och beslut om barns placering i skyddat boende måste lösas och förtydligas om vi ska kunna tillstyrka förslaget.

- Unizon efterfrågar att socialnämnden får befogenhet att besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och förälder som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol genom avtal ska utövas. Unizon anser att när pappa har utövat allvarligt våld mot mamma, syskon eller barn bör grundregeln vara att inget umgänge ska utdömas. Vidare anser Unizon att en översyn av föräldrabalken behöver tillsättas skyndsamt.
- Den korta placeringstiden för en omedelbar placering i skyddat boende kan bli ett extra stressmoment för mamman och barnet. Vi vet av erfarenhet från jourerna att vistelsetiden på ett skyddat boende ofta överstiger fyra veckor. Unizon ser en överhängande risk med att barn som behöver insatsen i skyddat boende inte får förlängd insats efter fyra veckor. Unizon efterfrågar ett tydliggörande av beviskrav och bevisvärdering vid bedömning av barnets behov av vård i skyddat boende med hänsyn till barnets säkerhet och hälsa. Unizon vill lyfta att det är viktigt vid bevisföring att skapa utrymme för att inhämta information på olika sätt. Särskild hänsyn kring bevisföring måste även tas vid psykiskt våld då skadorna inte är synliga såsom vid fysiskt våld. Vi befarar att förslaget inte kommer att vara tillräckligt för att stävja att domstolsförhandlingarna fokuserar på fysiskt våld. Bedömningen kommer vidare att ställa krav på fördjupad kunskap om mäns våld mot kvinnor och konsekvenser för barn som upplevt våld. Det kommer även att ställa krav på tvärprofessionell samverkan, särskilt mellan kvinnofridsenheterna och barnenheterna, något som idag brister.

Unizon anser att förslaget om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser inte är genomförbart ekonomiskt eller rent praktiskt inom den tidsram som anges. Vidare anser Unizon att utredningen har grovt underskattat kommunens kostnad för placering i skyddat boende och befarar att det i sin tur kommer att leda till att färre kvinnor och barn kommer att få det stöd och skydd som de behöver. Unizon efterfrågar en dialog om en strategi inför en reglering av skyddat boende. Vi vill också ha en konsekvensanalys över vad tillståndsplikten innebär för jourrörelsen.

I övrigt tillstyrker Unizons utredningens förslag.

Nedan redovisas Unizons inställning till utredningens respektive förslag.

Unizons inställning till utredningens respektive förslag

3.1.1 Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende

Bedömning: För att kunna tillgodose barns behov av omedelbart stöd och skydd bör ett barn kunna placeras omedelbart i skyddat boende tillsammans med endast den ena av två vårdnadshavare. En sådan möjlighet bör införas utöver socialnämndens möjlighet att med stöd av betänkandets förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 13 a första stycket 5 föräldrabalken besluta om ett barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke.

Förslag: Om socialnämnden har beslutat att den ena av ett barns två vårdnadshavare ska placeras i skyddat boende ska nämnden få besluta att barnet omedelbart ska placeras i boendet tillsammans med den vårdnadshavaren. Nämnden ska få fatta ett sådant beslut om det är sannolikt att barnet behöver vård i det skyddade boendet tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa, och

1. den andra vårdnadshavarens samtycke till placeringen inte kan inhämtas före placeringen eller särskilda skäl talar emot att samtycket inhämtas före placeringen, eller
2. den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering. Har barnet fyllt 15 år får placeringen beslutas endast om barnet självt samtycker till det. Regleringen ska införas i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Som Unizon har i sitt [remissyttrande](#) över betänkandet *Ett fönster av möjligheter – starkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) anført, förbundet ställer sig positiv till förslaget att barn ska få eget beslut om insats skyddat boende. Barn som kommer till kvinnojourerna är en mycket utsatt grupp med egna behov av stöd och skydd. Unizon delar utredningens bedömning om behovet av en ny bestämmelse i 6 kap 13 a första stycket föräldrabalken för att inte riskera att barns möjligheter till skydd och stöd försämras.

Unizon anser att den förslagna regleringen i Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) tydliggör socialnämndens befogenhet att vid akuta situationer kunna placera ett barn med en vårdnadshavare, utan att behöva utreda frågan om samtycke från den andra vårdnadshavaren. Unizon delar andra remissinstansers bedömning att kontakt med våldsutövande vårdnadshavare innan placering för att utröna om det finns samtycke kan vara förenat med stora risker för våldsutsatta vårdnadshavare och deras barn.

Men det är Unizons ståndpunkt att umgängesfrågan och prövning och beslut om barns placering i skyddat boende måste lösas och förtydligas om vi ska kunna tillstyrka förslaget. Se punkt [3.1.2](#) och [3.1.3](#) för utveckling av argument.

Unizon önskar ett förtydligande på hur socialnämnden kommer hantera ärenden där ungdomen inte samtycker till placering i skyddat boende och därmed riskerar bli kvar i hemmet med en våldsutövande förälder?

Unizon vill även problematisera att de föreslagna nya bestämmelserna i LVU och FB kan medföra oklarheter i tillämpningen. Mer specifikt, det behöver förtydligas i lagstiftning eller förarbeten till bestämmelserna om socialnämnden alltid ska fatta ett beslut om omedelbar placering enligt 6 b § LVU (s. 43) även när det är känt för socialnämnden att den andra

vårdnadshavaren inte samtycker (s. 39), eller om det är möjligt för socialnämnden att fatta beslut enligt den nya bestämmelsen i 6 kap. 13 a § FB även i det akuta skeendet (s. 40)?

3.1.2 Bestämmelser om handläggningen

Förslag: Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Då ska beslutet och handlingarna i ärendet tillställas rätten. Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart det kan ske. Om förvaltningsrätten fastställer beslutet, ska den omedelbara placeringen få pågå under högst fyra veckor från beslutsdatumet.

En omedelbar placering i skyddat boende ska upphöra om socialnämndens beslut inte underställs förvaltningsrätten inom en vecka. Om det inte längre finns skäl för en omedelbar placering, ska socialnämnden besluta att placeringen genast ska upphöra.

En omedelbar placering i skyddat boende ska inte få verkställas om barnet är häktat.

Ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska gälla omedelbart.

I mål och ärenden om beslut om omedelbar placering ska offentligt biträde som huvudregel förordnas för barnet och för barnets vårdnadshavare.

Vid handläggning i förvaltningsrätten eller kammarrätten av mål om beslut om omedelbar placering ska nämndemän som huvudregel inte ingå i rätten. Om socialnämndens beslut om omedelbar placering inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om placeringen. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Bestämmelserna om begränsning av möjligheten till delegation av beslut enligt 10 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen ska även gälla i ärenden om omedelbar placering i skyddat boende.

Bedömning: Det behövs inte några ändringar i lag för att bestämmelserna i LVU om begränsningar i delgivningslagens tillämpning och om att socialnämnden får besluta om läkarundersökning av barnet ska vara tillämpliga i mål eller ärenden om omedelbar placering i skyddat boende.

Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende bör inte vara överklagbart.

Unizon *delar* utredningens bedömning; samt instämmer att det i regel torde saknas anledning för nämnden att använda sin befogenhet att besluta om läkarundersökning enligt 32§ LVU. Vidare anser Unizon att det är positivt att barn i skyddat boende också kommer att omfattas av bestämmelserna i lagen (2017:209) om hälsovårdsundersökning av barn och unga som vårdas utanför hemmet.

Unizon *avstyrker delvis* förslaget. Barn som kommer till kvinnojourerna är en mycket utsatt grupp.¹ De har ofta mycket svåra upplevelser bakom sig, ibland har våldet pågått hela barnets liv. Ungefär hälften av de barn som kommer till jousen har också själva blivit utsatta för våld. Det är även viktigt att komma ihåg att de här barnen inte har flyttat till kvinnojourens boende, utan de har tvingats fly. De har tillsammans med sin mamma tvingats fly undan en våldsam pappa eller styvpappa. De har fått lämna allt som är bekant och vardag för dem. Ofta sker flykten mycket snabbt och barnen är inte förberedda på vad som ska hända eller vart de ska.

¹ Almqvist K, & Broberg, A. (2004). *Barn som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojouren i Göteborg*. Rapport från Göteborgs stad och Karlstads universitet. Rösare, P. (2015). Det gäller barnen: Barn och unga på skyddat boende. Stockholm: Unizon och Premiss www.unizon.se

Våra jourers erfarenheter och forskning vittnar om att det viktigaste stödet för barn som upplevt våld är skydd från fortsatt utsatthet.² Att våldet upphör. Och att vardagen blir tillräckligt trygg för att återhämtning ska ske (se vidare punkt 3.1.3). Vad de här barnen behöver är också tid. Tid att landa. Tid att läka och sätta ord på sina upplevelser, att bearbeta vad de har varit med om. Skydd från fortsatt utsatthet och tid är två viktiga förutsättningar för att barnets vistelse i skyddat boende ska bli en vändpunkt att få till en faktisk förändring i deras liv.

Ett beslut om omedelbar placering kan vara livsavgörande för ett barn som är utsatt för våld i hemmet. Inspektionen för Vård och Omsorg (2019) fann i sin senaste tillsyn brister vid samtliga 13 granskade nämnder som leder till att våldsutsatta barn riskerar att bli utan stöd och hjälp.³ Det är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att liknande resultat framkommit vid flera tidigare rapporter inom området ända sedan år 2009.

Unizon anser att den föreslagna tidsgränsen på högst fyra veckor för omedelbar placering i skyddat boende är en alldeles för kort tidsrymd med hänsyn till alla de olika processer som omger kvinnor och barn i skyddade boenden. Vi känner en oro att en reell konsekvens kan bli att våldsutsatta mammor inte vågar söka skydd från våldsam partner. Vi känner också en oro att för snäv tidsgräns kommer att leda till ökad stress för de våldsutsatta barnen och deras mammor under tiden i boendet. Från årsstatistik från våra kvinnojourer vet vi att kvinnor och barn oftast stannar längre än fyra veckor i boendet. De senaste åren har genomsnittet varit över 60 dygn för våldsutsatt kvinna och barn, vilket i många fall har varit för kort. Unizon kräver att tidsgränsen för det omedelbara placeringsbeslutet måste förlängas.

Unizon efterfrågar ett tydliggörande av beviskrav och bevisvärdering vid bedömning av barnets behov av vård i skyddat boende med hänsyn till barnets säkerhet och hälsa. Vad kommer anses som tillräcklig bevisning? Kommer det att finnas krav på att barnets egen utsaga av våldet? Unizon vill särskilt framhålla vikten av att barnet förordnas ett offentligt biträde för att tillförsäkras ett rättsäkert stöd. Det kan vara svårt för förvaltningsrätten att bedöma om förutsättningarna för en omedelbar placering för de barn som saknar språk eller har svårt för att beskriva sina intryck och upplevelser, exempelvis på grund av låg ålder och/eller funktionsförmåga. Unizon vill också lyfta att det är viktigt vid bevisföring att skapa utrymme för att inhämta information på olika sätt. Barn har olika förmåga att förstå och begreppsliggöra våldet, men det betyder inte att deras utsatthet och konsekvenserna av våldet ska tas på mindre allvar. Särskild hänsyn kring bevisföring måste även tas vid psykiskt våld då skadorna inte är synliga såsom vid fysiskt våld. Bedömningen kommer vidare att ställa krav på fördjupad kunskap om mäns våld mot kvinnor och konsekvenser för barn som upplevt våld. Det kommer även att ställa krav på tvärprofessionell samverkan, särskilt mellan kvinnofridsenheterna och barnenheterna, något som idag brister.

Unizon ser en också överhängande risk med att barn som behöver insatsen skyddat boende inte får förlängd insats när beslutet ska prövas inom fyra veckor. Vi vet baserat på våra jourers

² Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., ... Iversen, C. (2011). Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma. Resultat från en nationell utvärdering. Göteborgs universitet.

³ Inspektionen för vård och omsorg (2019) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp. En regional tillsyn av våld i nära relationer vid 13 kommuner och 7 barnkliniker i Mellansverige (2019–11.). www.ivo.se

erfarenheter och Unizons Kvinnofridsbarometer (2019) att 6 kap. 13a § FB inte alltid tillämpas gällande insatser (exempelvis krissamtal, behandling).⁴ Unizon befarar att barn som upplevt pappas våld mot mamma därmed riskerar att få sämre tillgång till stöd och skydd än idag.

3.1.3 Om socialnämndens ansvar för barn som placeras omedelbart i skyddat boende

Bedömning: Det behövs inte några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om socialnämndens ansvar för placerade barn ska gälla för barn som placeras omedelbart i skyddat boende. Det behövs inte heller några lagändringar för att bestämmelserna i LVU om barnets bästa och barnets rätt att få information och framföra sina åsikter ska gälla för barn som placeras omedelbart i skyddat boende.

Förslag: Det ska uttryckligen framgå av LVU att en placering av ett barn i skyddat boende ska kunna beslutas utan samtycke.

Unizon *delar inte* utredningens bedömning om socialnämndens ansvar. Unizon anser att det är en stor brist att frågan om umgängesbegränsning inte hanteras inom ramen för socialnämndens ansvar (s. 49-50). Vi efterfrågar att socialnämnden får befogenhet att besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och förälder som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol genom avtal ska utövas. Särskilt utifrån att de förslagna förutsättningar som anges bör vara uppfyllda för att en omedelbar placering ska kunna tillämpas, nämligen att det är sannolikt att barnet behöver vård i det skyddade boendet tillsammans med vårdnadshavare och placering inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Unizon anser att vården av den unge borde anses påbörjad när den unge placeras utanför det egna hemmet efter ett beslut om omedelbar placering, likt ett omedelbart omhändertagande enligt 6§ LVU.⁵ För även om en omedelbar placering inte syftar till att utmyнна i en ansökan enligt 4§ LVU, kan detta i det enskilda fallet inte uteslutas bli följden (s. 40).

För oss är det obegripligt att ett barn ska placeras tillsammans med mamman på kvinnojourens boende för att få skydd från pappan för att det förekommit våld och samtidigt ha umgänge med den som barnet och mamman ska skyddas ifrån. Hur ser man till barnets rättigheter i detta? Huvuduppdraget för utredningen, det vill säga att stärka barnets rättsäkerhet i skyddat boende, anser vi går förlorad om barnet under tiden i kvinnojourens boende tvingas till umgänge med den våldsutövande föräldern.

Unizon anser att barnets vistelsetid i skyddat boende behöver vara fredad. Våra jourers erfarenheter och forskning vittnar om att det viktigaste stödet för barn som upplevt våld är skydd från fortsatt utsatthet.⁶ Att våldet upphör och att vardagen blir tillräckligt trygg för att återhämtning ska ske. Det kan låta självklart. Och det är självklart när det gäller vuxna.

⁴ Unizon (2019). Kvinnofridsbarometern 2019: En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Stockholm: Unizon www.unizon.se

⁵ Socialstyrelsen (2020). *LVU – Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen (s. 114)

⁶ Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., ... Iversen, C. (2011). Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma. Resultat från en nationell utvärdering. Göteborgs universitet.

Kvinnor kommer till kvinnojourens boende för att komma ifrån våldet, men också för att få en distans till den person som har utsatt henne för våld. För att den distansen är läkande. Så är det inte när det gäller barnen. Sammanställd årsstatistik för 2019 visar att 35 procent av Unizons kvinnojourer rapporterade att umgänge med våldsutövande pappa skett under tiden i boendet. När det kommer ett domstolsbeslut om umgänge så har kvinnojouren och mamman, men också barnen väldigt lite att sätta emot. Barns rätt till föräldrar. Så heter det i teorin. Men i praktiken fungerar det som föräldrars rätt och barns skyldighet. Våra kvinnojourer träffar barn som varken vill eller vågar träffa pappa. Barn som skriker, gråter, vädjar och försöker gömma sig, men där umgänget ändå genomförts. Det är dessutom ett stort tillitsbrott mot barnet att som förälder, trots vetskap om våldet, tvinga sitt barn att träffa sin våldsutövande pappa. Våra kvinnojourer möter också mammor som skyddar sina barn och därför dömts till vitesföreläggande och/eller förlorat vårdnaden. Hur ska barn kunna läka och känna trygghet i en sådan situation?

När de här barnen ska till umgänge så innebär det också att de åläggs ansvaret att hålla såväl hela familjens skydd som det skyddade boendets säkerhet. De ska inte svara på frågor om *"Vad heter din förskola?"*, *"Hur ser lekplatsen ut där du bor nu?"*. Frågor som kan ge den våldsutövande föräldern ledtrådar om vart de är. Vi anser att det är ett alldeles för stort ansvar att lägga på barn. Det är ett ansvar som tynger dem hårt. De här barnen tar redan ofta ett stort ansvar för sina familjer så här måste vi vuxna istället hjälpa till att avlasta barnen. Barnets bästa bedömningar måste få en starkare ställning i ärenden om umgänge. Det ska vara på barnets villkor när, om och hur ett umgänge ska bli till. Vi vill också understryka att den våldsamma föräldern behöver också i utredningen visa att man förstår konsekvenserna av våldet och tar ansvar för sina handlingar samt förändrar sitt beteende. Trappan-samtal visar att barn vill ha en snäll pappa! De lagändringar som skett för att stärka barns rätt att komma till tals har inte fått genomslag, därför är det glädjande att ett arbete nu pågår för att barn ska få höras utan föräldrar samtycke.⁷

Unizons förslag: Med utgångspunkt från de brister som beskrivits ovan, anser Unizon att en översyn av föräldrabalken behöver tillsättas skyndsamt.

3.1.4 Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden

Förslag: Socialnämnden ska ges befogenhet att med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke besluta om val eller byte av förskoleenhet.

Unizon ser mycket positivt på förslaget att socialnämnden ska få befogenhet att besluta om val av eller byte av förskola med endast den ena av två vårdnadshavare samtycke, och *tillstyrker* förslaget om att förskoleenhet ska regleras på motsvarande sätt som skolenhet i den förslagna bestämmelsen 6 kap. 13 a § första stycket 6.

⁷ SOU 2020:47 *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag*. Slutbetänkande från utredningen Framtidens Socialtjänst <https://www.regeringen.se>

Unizons Kvinnofridsbarometer (2019) visar att få kommuner har särskilda rutiner för att säkra skolgången för barn som bor på en kvinnojour trots lagstadgad skolplikt.⁸ Endast en av fyra kommuner har en aktuell, skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin. Motsvarande siffra för förskola är en av fem. Unizon vill understryka vikten av samverkansrutiner för att rätten till skola och förskola ska garanteras för barn och unga som bor i skyddat boende. De här lösningarna behöver vara flexibla och anpassade till barnets behov.

3.2 Sekretess

Förslag: Sekretess ska gälla hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretessen ska även gälla för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden och för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs. För uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 40 år. En sekretessbrytande bestämmelse ska dock möjliggöra att uppgifterna lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas att ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende eller i skyddat boende. Sekretess ska inte gälla för beslut om omedelbar placering i skyddat boende. Någon meddelarfrihet ska inte gälla för uppgift om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt om uppgifterna förekommer hos Inspektionen för vård och omsorg. För socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska meddelarfriheten inskränkas endast i fråga om annat än verkställighet av sådana beslut. Socialnämnden ska utan hinder av sekretess lämna uppgifter om huruvida någon vistas i skyddat boende om uppgifterna för särskilt fall begärs av domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket.

Bedömning: Befintliga bestämmelser i OSL är tillräckliga för att vid behov kunna sekretessbelägga uppgifter om ett barn och barnets vårdnadshavare när de är placerade i skyddat boende.

Unizon *tillstyrker* förslaget till nya bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som bland annat ska möjliggöra sekretess hos kommuner och regioner för adresser till skyddade boenden, och finner bedömningen välgrundad. Unizon påpekar att det inte är någon enkel uppgift att hålla sekretess i hela kedjan då det är många aktörer och myndigheter inblandade såsom skola, socialtjänst, sjukvård. Det är också viktigt att man har god säkerhet i de digitala systemen och registren som ska hantera de sekretessbelagda uppgifterna.

3.3 Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Förslag: Kommunernas ansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska gälla även för en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i ett skyddat boende i en annan kommun.

⁸ Unizon (2019). Kvinnofridsbarometern 2019: En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Stockholm: Unizon www.unizon.se

Unizon *tillstyrker* förslaget om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för att tydliggöra kommunens ansvar för att tillhandahålla LSS-insatser för en person som till följd av ett beslut av kommunen är placerad i ett skyddat boende i en annan kommun. Det gäller såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv.

3.4 Ändringar i socialförsäkringsbalken kan behöva övervägas

Bedömning: Socialförsäkringsbalkens bestämmelser om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan behöva ändras för att förslaget att införa skyddat boende som en ny placeringsform ska bli så ändamålsenligt som möjligt. Behovet av sådana ändringar bör dock ses över i ett annat sammanhang

Unizon *delar* utredningens bedömning att socialförsäkringsbalkens bestämmelser kan behöva ändras till en följd av förslaget att införa skyddat boende som en ny placeringsform, och att en sådan översyn bör ses över i ett annat sammanhang.

3.5 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Förslag: En elev som vistas i en kommun eller i ett samverkansområde för en utbildning på grund av placering i ett skyddat boende ska vid beslut om mottagande till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever, jämföras med den elev som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En kommun som anordnar programinriktat val som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkintroduktion ska ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende. Detsamma ska gälla för en region som anordnar introduktionsprogram.

En elev som på grund av placering i ett skyddat boende, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ha rätt att fullfölja det påbörjade introduktionsprogrammet eller ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där det skyddade boendet finns. En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter placering i ett skyddat boende återvänder till sin hemkommun ska ha rätt att fullfölja utbildningen på motsvarande ska gälla för en elev som har placerats i ett hem för vård eller boende.

En kommun eller en region ska vara skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program i gymnasiesärskolan om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende, om hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Bedömning: Bestämmelserna om en hemkommuns ersättning till en annan kommun som tar emot en elev, interkommunal ersättning, bör även gälla när en kommun tar emot en elev som vistas i ett skyddat boende. Det behöver inte göras några ändringar i skollagen för att de bestämmelserna ska gälla.

Unizon *tillstyrker* förslagen om ändringar i skollagen (2010:800). Unizon ser mycket positivt på att förslagen tydliggör och förstärker rätten till utbildning för barn som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun, och därmed möjliggör att dessa barn kan få den utbildning de har rätt till.

4. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2022. Förslagen i SOU 2017:112 om tillståndsplikt för skyddade boenden ska kompletteras med övergångsbestämmelser som anger att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat en verksamhet i form av skyddat boende ska senast den 1 mars 2022 ansöka om tillstånd enligt socialtjänstlagen för att få fortsätta bedriva verksamheten. En verksamhet som påbörjats utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Unizon *avstyrker* förslaget. Unizon har inga principiella invändningar gentemot en tillståndsplikt för skyddat boende, utan ser positivt på att en tillståndsplikt i någon mån skulle lösa problematiken med oseriösa aktörer. Men vi anser att förslaget inte är genomförbart ekonomiskt eller rent praktiskt inom den tidsram som anges.

Unizon anser att utredningen har grovt underskattat kommunens kostnad för placering i skyddat boende och befarar att det i sin tur kommer att leda till att färre kvinnor och barn kommer att få det stöd och skydd som de behöver och har rätt till. Jourerna vittnar redan om en allt hårdare verklighet där de familjer som kommer till jourerna via socialtjänst har mer komplex problematik och högre skyddsbehov än tidigare. De familjer som tidigare fick placeringar på en kvinnojour hänvisas i högre grad till egna nätverk, vandrarhem eller hotell. Unizon har i sitt [remissyttrande](#) över betänkandet *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) anfört vad vi anser kan bli reella konsekvenser av att införa en tillståndsplikt idag. Vidare är bristerna i kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor tydliga i Unizons Kvinnofridsbarometer (2017, 2019).⁹

Unizons förslag: Unizon efterfrågar en dialog om en strategi inför en reglering av skyddat boende. Vi vill också ha en konsekvensanalys över vad tillståndsplikten innebär för jourrörelsen.

Stockholm 2020-11-12

Olga Persson, förbundsordförande Unizon

Rebecka Andersson, generalsekreterare Unizon

Underlaget är framtaget av Tanja Hillberg, Sakkunnig Barnfrid, Unizon

⁹ Unizon (2017). Kvinnofridsbarometern 2017: En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Stockholm: Unizon www.unizon.se
Unizon (2019). Kvinnofridsbarometern 2019: En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Stockholm: Unizon www.unizon.se